

Lebuinuslezing 2016

Op vrijdagmiddag 11 november om 4 uur was de eerste Lebuinuslezing in de Lebuinus, georgansieerd door de stichting Vrienden van de Lebuinus. Thema: 'Samen leven in tijden van controversen'.

Even was het de vraag of dit tijdstip wel gelukkig was gekozen, omdat veel werkenden daardoor niet aanwezig konden zijn. Maar: ook de avonden in de weekenden zijn voor veel mensen 'heilig'.

Gelukkig was er toch een grote groep toehoorders van ongeveer 200 personen die zeer geboeid luisterden naar de lezing van vijf kwartier door prof. Scheffer. Een boeiend betoog met natuurlijk ook linkjes naar de actualiteit rond de Amerikaanse presidentsverkiezingen twee dagen eerder. Na de lezing en de muzikale aanvullingen van Elske te Lindert beantwoordde Scheffer uiteindelijk nog een aantal interessante vragen.

De Vrienden kunnen terugkijken op een zeer geslaagde eerste Lebuinuslezing waarbij het publiek genoot van een samenhangend betoog over feiten en misverstanden rond het immigratievraagstuk.

Hieronder een persoonlijk verslag van John Bos:

Paul Scheffer begint met de stelling: 'In de Nederlandse politiek ontbreekt het verhaal over waar wij vandaan komen'. Zijn verhaal gaat over het feit dat wij niet goed zijn omgegaan met migratie en de conflicten die dat veroorzaakt. Het resultaat is dat een grote groep mensen zich niet gehoord voelt en er een klimaat ontstaat waarin 'populisme' opkomt en stemmen krijgt.

Paul Scheffer heeft veel lezingen in Amerika en Engeland gegeven op uitnodiging van o.a. universiteiten. Hij werd daar stevast meewarig bekeken met de mededeling dat dat je loon is als je niet goed omgaat met migratie in je land. 'Wij, Amerika, wij doen dat dus veel beter'. Niet dus!

Na de kandidatuur en uiteindelijke verkiezing van Trump is die toon verdwenen. Ook zij kampen uiteindelijk met dezelfde problemen door niet goed met migratie problemen om te gaan.

Muren blokkeren menselijk verkeer, grenzen reguleren menselijk verkeer.

Migratie zou van alle tijden en alle plaatsen zijn, maar dat is niet waar. Migratie is niet van alle tijden en alle plaatsen: migratie is van sommige tijden en van sommige plaatsen. In Nederland bijvoorbeeld was er in de tweede helft van de 18de eeuw, de hele 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw nauwelijks sprake van migratie.

Pas na 1970 kwam migratie hier op gang. Natuurlijk was er op gezette tijden en over de hele wereld sprake van migratie, maar feit is dat 97% (!) van de wereldbevolking thuisblijft. Het is opvallend dat juist deze immobiliteit nauwelijks wordt bestudeerd.

In 2040 zal twee derde van de Nederlandse bevolking een migratieachtergrond hebben. Je zou een premier willen hebben die dat verhaal van de verandering vertelt. Nu al heeft tweederde van de schooljeugd in Amsterdam

een migratie achtergrond en volgens de resultaten van de citotoets worden deze leerlingen steeds beter. Hoe kan dat? Het bleek dat lang niet alle kinderen aan die toetsen meedoen. In feite gaat het steeds slechter met het onderwijs.

Soms wordt dat verbloemd door een uitspraak als: 'In A'dam studeren nu bijna keer drie keer zoveel studenten met een migrantenachtergrond als twee jaar geleden'. In absolute getallen ging het om een toename van 200 naar 500. Een zeer gering aantal uit de bewuste doelgroep.

Hoe moeten we daarmee omgaan, wat zijn onze verantwoordelijkheden?

Hoe moeten we omgaan met Zwarte Piet? Is het beledigend, is het onschuldig? Bij beide 'kampen' komen gevoelens voor van het in gevaar komen van een stuk eigen identiteit. En tradities veranderen. Wellicht roept een groep over twintig jaar wel: 'Blijf van onze Piet met roetvegen af'. Er kunnen normatieve onzekerheden ontstaan: zou een kerstboom in de openbare ruimte verboden moeten worden omdat dat zou duiden op religieuze voorkeur?

De consequenties van migratie moeten een onderdeel uitmaken van een goed onderwijs.

Er wordt wel gezegd dat migratie een zege is voor iedereen. Maar migratie begint met een gedeelde ervaring van verlies, als je dat niet herkent en erkent doe je onrecht aan de geleefde werkelijkheid. Migratie met volledig behoud van eigen identiteit in de integratie is onzin. Voorbeeld: een migranten moeder wil dat haar kinderen hier succes hebben, maar is tegelijk bang hen aan het nieuwe land te verliezen. Je verliest ook je taal (als het goed is).

Migranten kunnen ook wel wat winnen, maar niet als men niet begrijpt dat er ook verlies is.

Migratie is veranderen, je moet veel loslaten, moskeeën zijn eigenlijk heimweemoskeeën, pogingen om het verleden vast te houden.

Ook zal er verlies zijn aan de autochtone kant van de bevolking. Een deel van wat hen dierbaar is zal veranderen. Moskeeën ervaren als een verrijking van de buurt ligt niet zomaar voor de hand. De zwarte Piet discussie komt ook uit die verandering voort. Geheel onbegrijpelijk is deze discussie niet, alhoewel we soms zeggen 'hebben we niets beters te doen?'.

De ervaring van verlies, aan beide kanten, moet serieus genomen worden. Racisme en vreemdelingenhaat zijn veel te grote woorden. Probeer dat zo veel mogelijk te vermijden, realiseer je die veranderingen en de botsingen die die veranderingen meebrengen en accepteer je verlies.

Er moet inzicht komen in het gegeven dat de geschiedenis niet plotseling ophoudt maar continu verandert. Conflict is geen mislukking van migratie en integratie, maar het begin ervan. Conflictvermijding is dan ook niet verstandig. Verandering geeft altijd conflicten, maar zolang er geen geweld gebruikt wordt is dat nooit fataal. Er is geen voorbeeld van migratie zonder segregatie, dat geldt voor alle volken die migreren, ook Nederlanders. Die segregatie is meestal de voorkeur van migranten

zelf. Zij is ook duidelijk verwant aan het fenomeen witte school-zwarte school. De term zwart/wit is misleidend, het gaat bij segregatie niet alleen over huidskleur. Segregatie is een vorm van conflictvermijding.

Met al deze zaken moet niet alleen goed worden omgegaan door politici, maar ook door burgers zelf. Migranten worden niet als medeburgers gezien maar als passanten. Dat leidt tot langs elkaar heen leven, onverschilligheid dus. Met de komst van de tweede generatie gaat dat soms gewoon door, bijvoorbeeld de vraag aan een in Purmerend geboren Marokkaanse jongen: 'Waar kom je vandaan?' 'Uit Purmerend.' 'Nee dat bedoel ik niet, je weet wel...'. Zo'n vraag bedoelt eigenlijk: 'Wanneer ga je terug'.

De komst van kinderen bij migranten betekent meestal blijven, geen weg terug. In de tweede generatie ontbrandt het conflict pas echt, want zij leven in twee werelden!

Paul Scheffer noemt drie bronnen die het conflict kunnen veroorzaken:

De sociaal-economische bron. Rijk en arm, concurrentie en verdringing. Vooral de toegang tot sociale zekerheid. In veel Westerse landen niet vanzelfsprekend.

De sociaal culturele bron. Het gaat dan vooral over religie. Religieuze minderheden komen moeilijk aan bod. In Amerika werden katholieken pas in 1960 betrouwbaar genoeg geacht om een president te leveren. Tegelijk is Amerika ondenkbaar zonder de vele Ierse en Italiaanse migranten. Ken je geschiedenis. Migranten gaan er ook bij horen en eigenen zich de geschiedenis ook toe. Zo'n Zwarte Piet verhaal is niet iets dat buitenstaanders kunnen veranderen, wel autochtone bewoners. Iedereen moet dan vanuit de geschiedenis gaan beseffen dat het

Sinterklaas feest geen racistisch ooploopje is, maar ook dat sommigen zich daarbij minder prettig voelen. Voor Surinamers is het ook hun verhaal geworden.

De bron van internationale conflicten die binnenlandse conflicten worden. Bijvoorbeeld Duitse Amerikanen die in de oorlog problemen gingen ervaren toen Amerika niet langer neutraal kon blijven. Onder andere werd een Duitse dirigent ontslagen bij het Boston Symfonie orkest. De Amerikaanse geschiedenis is ook onze geschiedenis.

In dit kader moet je bij problemen niet zeggen 'Pleur op', maar liever de ouders aanspreken eens op te houden met de oorspronkelijke nationaliteit, Turks of Marokkaans, superieur te blijven vinden en dat de kinderen alsmaar voorhouden. Doe je dat als ouder niet, dan verraad je je eigen keuze om hierheen te komen en je verraad daarmee ook je kinderen. Zóiets moet je terug zeggen, en niet 'pleur op'!

Is het zo simpel? Inburgeren? Je moet onze grondwet kennen. Kennen we die zelf wel? Inburgeren is een wederzijdse activiteit.

Je moet wel snel de taal leren, in elk geval de kans krijgen dat snel te kunnen doen. Zonder de taal kun je geen mede-eigenaar van de samenleving zijn. Welke kennis heb je nodig? Je koloniale geschiedenis kennen. Je loopt dan ook wel gelijk aan tegen de pijnlijke voorbeelden van vroeger waar je vervolgens mee om moet leren gaan. Participatiemogelijkheden zijn belangrijk. Migranten zijn per definitie het meest ondernemende deel van de samenleving, d.w.z. aanvankelijk, maar door gebrek aan mogelijkheden daartoe worden ze al heel snel tot het meest afhankelijke deel. Gelijke behandeling. Je mag alles zeggen, en je mening geven maar dat moet wederzijds zijn. Dat is allemaal prima, als je je maar aan de wet

houdt. Ook zo'n misverstand, misschien wel het grootste misverstand. Er is meer dan de wet; alleen maar de wet naleven lost problemen meestal niet op. Godsdienst vrijheid is een groot goed in ons land, maar migranten moeten net als wij beseffen dat die vrijheid wederkerig moet zijn wil het werken.

Politici moeten over deze zaken gaan nadenken en ook de samenleving daartoe aanzetten. Dit is momenteel aan de gang, maar helaas hangt er nu ook de schaduw van geweld overheen.

Paul Scheffer haalde nog een anekdote aan over een Surinamer die zich beklagde dat er nooit meer over hen wordt gesproken. *'Ze hebben het niet meer over ons'*. Als we het met zijn allen goed gaan doen zullen over een aantal jaren de Turken en Marokkanen en al die andere migranten dat wellicht ook verzuchten. Dan zijn die migrantengroepen geslaagd.